

Hodnocení a klasifikace

Gabriela Fišarová

Průvodce studiem

Obsahem tohoto modulu je problematika hodnocení žáků, klasifikace a sebehodnocení školního výkonu žáka.

Seznámíte se s pojmy hodnocení, Hodnocení formativní, finální, normativní, kriteriální, diagnostické... klasifikace, Klasifikační metody, Sebehodnocení žáků

Po prostudování textu a relevantních dokumentů byste se měli orientovat v problematice hodnocení a klasifikace.

Studium samotného textu modulu vám zabere asi 20 minut. Na pročtení odkazovaných dokumentů (příloh či dalších doplňkových materiálů) budete potřebovat přibližně další 2 hodiny.

Murphyho zákon: „To co žák neumí, učitel zjistí během 1minuty a to co umí ho nezajímá.“

K zamyšlení

Zamyslete se nad Vaší cestou od mateřské po vysokou školu. Co se Vám vybaví za situace, když se řekne hodnocení od učitele?

Proč si tyto situace pamatujete dodnes?

Poznámka: Vyřešením úkolů se připravujete nejenom na výkon svého (budoucího) povolání, ale tyto úkoly mohou být také součástí zkoušek (přesněji otázek) v rámci Vašeho studia.

Hodnocení vychází z cílů vzdělávání. Vzdělání je možné chápat jako řeku tečící z nevědomosti do vzdělanosti, přes kterou vede pomyslný most. Žák po mostě přechází. Čím lépe budou stanoveny pilíře (bude stanoveno co učitel chce aby žák věděl, uměl), tím lépe se to bude hodnotit (např. z 20 kopií obrazů identifikovat 7). Pilíře mostu by měly být postaveny podle toho, jaké cíle má škola stanoveny.

Pod slovem hodnocení si lze představit například:

známku, ústní pochvalu, motivaci, pocit dětí a učitele, posouzení úrovně dosažení cíle, posouzení situace, vyjádření toho co nám ne/jde, zpětnou vazbu, sebehodnocení, porovnání v rámci skupiny, v čase,..., vysvědčení, výstupní hodnocení, odměnu a trest, neverbální reakci

Hodnocení v pedagogickém slova smyslu je činnost, kterou provádí druhá osoba nebo skupina osob. Podkladem hodnocení je pozorování a jeho záznam. Ve škole je předmětem hodnocení činnost a výsledek činnosti žáka.

Hodnocení má být pro žáka:

- motivací
- informací
- srovnáním
- zdrojem pocitů

Hodnocení plní různé **funkce**:

- poznávací
- orientační
- kontrolní
- stimulační
- hodnotící
- prognostická

Typy hodnocení žáků

<i>Hodnocení</i>	
Formativní	Průběžné Posuzuje zda a kolik se žáci naučili, umožňuje cílenou radu zaměřenou na zlepšení výkonů. Zvyšuje motivaci žáků. Poskytuje zpětnou vazbu učitelům i žákům.
Finální	Je podkladem pro oficiální vyjádření o žakově výkonu. Provádí se na konci vyučovacího období.
Normativní	Srovnání výkonu žáka ve vztahu k výkonům ostatních
Kriteriální	zjišťuje, zda byl konkrétní výkon splněn, nebo nesplněn. Nezvažují se výkony ostatních žáků
Diagnostické	Prováděno za účelem zjištění zvláštních vzdělávacích potřeb a odhalení učebních obtíží žáků.
Interní	Je prováděno učiteli, kteří ve třídě průběžně učí.
Externí	Bývá prováděno osobami působícími mimo školu.
Neformální	Je jako součást běžné práce ve třídě založené na pozorování výkonů žáků.
Formální	Hodnocení, na které jsou žáci předem upozorněni a mohou se na ně připravit.
H. průběhu	hodnocením činnosti, která právě probíhá – činnosti v laboratořích, dílnách, na pozemcích, ale i přednesu básně, výpočtu prováděného žákem na tabuli atd.
H. výsledku	založeno na výsledku práce, jakým může být např. písemka, projekt, kresba, výrobek.

(upraveno podle: Kalhous, Z.; Obst, O.: 2002)

Úkol

Ve kterých situacích byste použili následující typy hodnocení:

- *Normativní*
- *Kriteriální*
- *Diagnostické*
- *Neformální*

Poznámka: Vyřešením úkolů se připravujete nejenom na výkon svého (budoucího) povolání, ale tyto úkoly mohou být také součástí zkoušek (přesněji otázek) v rámci Vašeho studia.

Klasifikace je průběžné získávání podkladů o výsledcích vzdělávání v určitém období. Přesnost klasifikace i hodnocení je relativní. Obojí bývá ovlivněno situací, zdravotním stavem žáka, povahou předmětu, vytčeným cílem atd. Kritéria však musí být přesná, jasná, sdělná a známá předem učiteli i žákovi.

Jak hodnotit žáky?

S ohledem na možnost praktického využití a inovativního přístupu, uvádíme klasifikaci hodnocení použitou Prázdninovou školou Lipnice a doplňujeme ji.

1. V běžných vyučovacích hodinách

A) Hodnocení PÍSEMNĚ

- ☺ v krátké době lze zkoušet více žáků najednou;
- ☺ možnost posoudit žákovy aplikační schopnosti, stylizační schopnosti, věcnost, gramatickou úroveň, samostatnost, originalitu... Testy jsou nejčastěji ve školním prostředí nestandardizované;
- ☺ bývá průkaznější a méně zkreslené než ústní zkoušení;
- ☹ mohou vést k opomíjení jiných metod zkoušení.

Záznam: písemně – slovem, písemně – číslem, graficky – schematickou kresbou, kombinovaně

Písemné hodnocení může mít mnoho alternativních podob např.:

- **Bleskovka** - krátká písemná práce.
- **Menší písemná práce** - do 15 minut
- **Samostatná práce**, práce s pracovními listy, písemné opakování- do 40 minut.
- **Čtvrtletní písemná práce**- do 40 minut. Struktura a stupnice jsou stále stejné.
- **Vlastní zadání testu** - do 40 minut. Žák sám vytvoří a vhodně sestaví test či písemné opakování daného celku. Hodnocena je i tvorba testu (pestrost otázek...)
- **Desky s výukovými materiály/portfolium**- obsahuje texty, pracovní listy, které získají od učitele, vlastní materiály. Hodnotí se úplnost, logická posloupnost, zda žák doplňuje...
- **Domácí úkoly**

B) ÚSTNÍ

- ☺ umožňuje lépe poznat, zda žáci umí logicky myslet, věcně, spisovně, s bohatou slovní zásobou se vyjadřovat, zda dovedou učivo aplikovat...;
- ☹ časová náročnost, možná tréma.

Pravidla: předem připravit otázky (definice, vysvětlení pojmů, atd.)
nevyžadovat přílišné podrobnosti
zajistit příznivou atmosféru
dostatek času na rozmyšlení

Úkol

Podívejte se na ukázkou z filmu *Škola základ života* (<http://filmovезvuky.fdb.cz/skola-zaklad-zivota/>)

Všimněte si, jakou chybu udělal učitel v ukázce v hodnocení žáka.

Poznámka: Vyřešením úkolů se připravujete nejenom na výkon svého (budoucího) povolání, ale tyto úkoly mohou být také součástí zkoušek (přesněji otázek) v rámci Vašeho studia.

- **Horké křeslo** – žák na židli, ostatní pokládají otázky na které umí sami odpovědět. Žák sedí tak dlouho, dokud dokáže odpovídat. Předem stanoven počet odpovědí/známku.
- **Ústní zkoušení** má mnoho variant: např. volné odpovědi (učitel nezasahuje do odpovědi žáka), odpovědi řízené dílčími otázkami, kombinované, řešení problémových úloh
 - zajímavá varianta: svobodný výběr tématu (je ale možné dostat nejlépe 2), pokud si následně nechají přidělit téma, mohou získat 1. Téma zkoušení lze také losovat. Doporučuje se zkoušet z posledních 4 probíraných témat.
- **Referát** je samostatnou žákovskou prací na dané téma. Referát musí mít písemnou podobu, ale musí ústně odeznít. Vhodnou podmínkou je také vzor zápisu pro spolužáky a test.
- **Aktivita- jednou z možností hodnocení aktivity je systém OK KO.** Za 6 záznamů OK se žákovi zapisuje známka 1. Rubem tohoto hodnocení je záznam KO(pasivita nebo jiná činnost)- 4xj e známka 5.

2. Mimo běžné hodiny

Exkurze -odborné zaměření, pracovní listy

Dobrovolný úkol - příležitostí k ocenění aktivních

Projekty a dílny mají podle pojetí různou podobu hodnocení dosažených výstupů.

Klasifikační metody

1. formou známky

- ☹ nevysvětluje příčiny neúspěchu /úspěchu, nenabízí prostředky k řešení problému;
- ☹ je obvykle zaměřené na srovnávání žáků mezi sebou;
- ☹ zaměřeno na vyhledávání a trestávání chyb;
- ☹ klade důraz na funkci certifikační;

Úkol

Uveďte proč je výhodné (pro učitele nebo pro žáka) hodnotit formou známky

***Poznámka:** Vyřešením úkolů se připravujete nejenom na výkon svého (budoucího) povolání, ale tyto úkoly mohou být také součástí zkoušek (přesněji otázek) v rámci Vašeho studia.*

Kolik známek za pololetí?

Počty známek jsou individuální záležitostí učitele. Vhodné je mít u předmětů dotovaných dvěma hodinami týdně minimálně tři známky, u hlavních předmětů pět.

2. slovní hodnocení

- ☺ je často považováno za kvalitní, formativní, diagnostické, intervenující
- ☺ má funkci informační a diagnostickou – hledá příčiny, prognostikuje, naznačuje řešení
- ☺ umožňuje komplexní posouzení celku osobnosti žáka
- ☺ prostor pro využití motivační a výchovné funkce hodnocení

Úkol

Uveďte proč je nevýhodné (pro učitele nebo pro žáka) hodnotit slovní formou

☹

☹

☹

☹

Poznámka: Vyřešením úkolů se připravujete nejenom na výkon svého (budoucího) povolání, ale tyto úkoly mohou být také součástí zkoušek (přesněji otázek) v rámci Vašeho studia.

3. propojení slovního hodnocení a hodnocení formou známky

- umožňuje minimalizaci nevýhod obou hodnocení. Je možné použít v některých předmětech slovní hodnocení, v jiných známkování.

Otázka

Jak / kde se obvykle může rodič dozvědět o prospěchu svého dítěte?

1.

2.

3.

4.

5.

Poznámka: Vyřešením úkolů se připravujete nejenom na výkon svého (budoucího) povolání, ale tyto úkoly mohou být také součástí zkoušek (přesněji otázek) v rámci Vašeho studia.

Znáte alternativní možnosti slovního hodnocení? Inspiraci z waldorfských škol vám můžeme nabídnout na <http://www.iwaldorf.cz/ukazcely.php?link=c0710008&menu=ped-cl>

Sebehodnocení žáků- nový prvek v našem školství

Vlastní hodnocení žáků může být realizováno různými způsoby. Může například probíhat v komunitním kruhu nebo být žákem psáno do žákovské knížky. Může být formou slovní i číselnou.

Uvádíme příklad z Učitelských novin:

„Petr: Musím procvičit dělení velkým číslem. Učitelka: Souhlasím s tvým názorem, musíš také získat víc jistoty při řešení slovních úloh, kde ti chybí soustředění a trpělivost, někdy i snaha.“

„Andrea: Nemám žádný komentář, snad příště. Učitelka: To je škoda, neuškodilo by ti sama se nad sebou zamyslet. Máš schopnosti na lepší výsledky“

„Anička: Pořád se snažím, vyplňovat tenhle papír není jednoduché, ale důležité, je těžké hodnotit sám sebe. Učitelka: Ano, hodnotit sám sebe je opravdu těžké. Myslím však, že jsi začala dobře, důležité je chtít na sobě pracovat. Rodiče: Oceňujeme samostatné hodnocení z Aniččiny strany i metodu, která učí děti přemýšlet.“

http://www.ucitelskenoviny.cz/obsah_clanku.php?vydani=09&rok=04&odkaz=autoevaluace.htm.

Literatura:

Kalhous, Z., Obst, O. Školní didaktika, 2002.

Kamenská, M. a kol. Prázdninové školy Lipnice. Nepublikované materiály z kurzu Rozvoj klíčových kompetencí, ESF. Hodnocení a klasifikace.

Skalková, J. Obecná didaktika, 1999.

Vrána, S. Zkoušení a známkování, 1948.

Ziegenspeck, J. W. K problému známkování ve škole, 1999.

Časopisy Moderní vyučování, Učitelské noviny

http://www.ucitelskenoviny.cz/obsah_clanku.php?vydani=09&rok=04&odkaz=autoevaluace.htm